

УДК 330.341.1

Коледіна К.О.

аспірант кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано динаміку та чинники конкурентоспроможності України за 2010–2013 рр. за методологією Всесвітнього економічного форуму. Досліджено стан і тенденції розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств як основи розробки, створення та реалізації інновацій. Визначено, що для підвищення глобальної конкурентоспроможності України є необхідним активізація і покращення якості інноваційної діяльності, підвищення ефективності інших чинників і взагалі перехід до інноваційної моделі розвитку економіки.

Ключові слова: індекс глобальної конкурентоспроможності, чинники конкурентоспроможності, інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток.

Коледіна Е.А. ИННОВАЦИИ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УКРАИНЫ

В статье проанализированы динамика и факторы конкурентоспособности Украины за 2010–2013 гг. по методологии Всемирного экономического форума. Исследовано состояние и тенденции развития инновационной деятельности промышленных предприятий как основы разработки, создания и реализации инноваций. Определено, что для повышения глобальной конкурентоспособности Украины необходимы активизация и улучшение качества инновационной деятельности, повышение эффективности других факторов и вообще переход к инновационной модели развития экономики.

Ключевые слова: индекс глобальной конкурентоспособности, факторы конкурентоспособности, инновации, инновационная деятельность, инновационное развитие.

Koliedina K.O. INNOVATIONS AS THE FACTOR OF COMPETITIVENESS OF UKRAINE

The level of the competitiveness of Ukraine in years 2010–2013 has been analysed in the article according to the methodology of the World Economic Forum. The status and the tendencies of the development of the innovative activity of the industrial enterprises of the country have been researched. The necessity of the transfer to the innovative model of development for the competitive recovery of Ukraine has been determined.

Keywords: index of global competitiveness, factors of competitiveness, innovations, innovative activity, innovative development.

Постановка проблеми. Для інтеграції України в європейський простір та посідання нею гідного місця у складі Європейського Союзу необхідною передумовою є підвищення її конкурентоспроможності та перехід економіки до інноваційного типу. Нинішній низький рівень конкурентоспроможності, недосконалість структури економіки і, як наслідок, низький рівень життя населення – все це реалії сучасної України. Така ситуація потребує радикальних змін, основою яких повинен стати інноваційний бум, тому що без інноваційної переорієнтації державної політики, без підвищення інноваційної активності промислових підприємств та повсюдної реалізації інновацій в усі галузі економіки неможливо досягти підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції промислових підприємств і країни в цілому та її євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження рівня міжнародної конкурентоспроможності країни присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як О. Білорус, В. Вергун, Б. Губський, Д. Лук'яненко, В. Новицький, М. Портер, Дж. Сакс, Й. Шумпетер та ін. В їхніх роботах створено теоретичне підґрунтя, що визначає сутність, принципи, механізми управління конкурентоспроможністю національної економіки. Аналіз проблем розвитку інноваційної діяльності сучасних підприємств та розробці механізмів стимулювання впровадження інновацій в промисловості отримав відображення в працях вчених, зокрема, В. Гесця, В. Семиноженка, В. Мунтіяна, В. Соловійова, Л. Федулової, Д. Стеценка, О. Мазура та інших. У наукових дослідженнях проаналізовано світові тенденції розвитку інноваційної діяльності, стан та проблеми інноваційного розвитку в Україні, запропоновано рекомендації щодо розбудови національної інноваційної системи та формування механізмів дер-

жавної підтримки інноваційних процесів. Проте, незважаючи на суттєві наукові доробки, залишилися питання, що не отримали належного висвітлення, зокрема питання залежності впливу певних чинників, у тому числі інновацій, на індекс глобальної конкурентоспроможності країни.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання статті, яке полягає у дослідженні рівня і динаміки індексу глобальної конкурентоспроможності України за останні роки та стану і тенденцій розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств як засади розробки, створення та реалізації інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головним пріоритетом для розвинених країн у нинішніх умовах стають не кількісні, а якісні параметри, що визначають міжнародну конкурентоспроможність. За [1, с. 104-105], міжнародна конкурентоспроможність країни – це здатність країни створити таке національне бізнес-середовище за умов вільного справедливого ринку, в якому вітчизняні товаровиробники можуть постійно розвивати свої конкурентні переваги, займати й утворювати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує економічне зростання економіки на інноваційній основі, розвинутій системі ринкових відносин, володінню значним інтелектуальними капіталом та інвестиційними ресурсами, гнучким реагуванням на зміну світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікацією виробництва, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення.

Узагальнюючу оцінку впливу стану національної економіки на конкурентоспроможність країни, ідентифікацію її місця у світовому господарстві, з'ясування конкурентних переваг та можливостей

її розвитку забезпечує Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), тому в світовій практиці його визнано основним критерієм визначення конкурентоспроможності країн світу. Складові цього індексу наведено у таблиці 1, а їх значення для України у 2010–2013 роках представлено у таблиці 2.

У склад Індексу глобальної конкурентоспроможності включено 113 змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність країн, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Усі змінні згруповано в три групи чинників (див. табл. 1), а саме: базові вимоги, підсилювачі ефективності і інновації та розвиток. Усі вони пов'язані між собою та посилюють один одного. Так, важко буде досягти високого показника у складовій інновацій, не маючи достатньо освічених й добре підготовлених трудових ресурсів, здатних втілювати найновіші технології, без належного рівня фінансування науково-дослідних робіт і належної розвиненості фінансового ринку, без ефективного ринку товарів, який надає можливості просування інновацій на ринку [5].

Складові чинників конкурентоспроможності, тип економіки та розмір ВВП на душу населення знаходяться в безпосередньому взаємозв'язку. Так, якщо в країні виконуються базові вимоги конкурентоспроможності, а ВВП на душу населення не перевищує 2 тис. дол. США, то можна стверджувати, що даній країні притаманна ресурсорієнтована економіка. Якщо ж крім базових вимог присутні ще такі чинники конкурентоспроможності, як підсилювачі ефективності, а розмір ВВП на душу населення знаходиться у рамках від 3 тис. дол. США до 9 тис. дол. США, то мова йде про ефективноорієнтований тип економіки, тобто країна знаходиться вже не на початковому рівні розвитку, яким є ресурсорієнтований. Найпрогресивніший тип економіки, якому відповідають світові країни-лідери, – це інноваційний. На цій стадії розвитку країна має високий рівень конкурентоспроможності бізнесу та реалізації інновацій, а ВВП перевищує 17 тис. дол. США.

За даними Звіту ВЕФ 2013–2014 рр. [4], Україна досягла другої стадії розвитку – країни з ефективноорієнтованою економікою (ВВП на душу населення

Таблиця 1

Взаємозв'язок чинників конкурентоспроможності, типу економіки та розміру ВВП країни

Чинники конкурентоспроможності	Тип економіки	ВВП на душу населення
Базові вимоги: - Інститути; - Інфраструктура; - макроекономічна стабільність; - охорона здоров'я та початкова освіта.	Ресурсорієнтована економіка	< 2000 тис. дол. США
Підсилювачі ефективності: - вища та професійна освіта; - ефективність товарних ринків; - ефективність ринку праці; - розвиненість фінансового ринку.	Ефективноорієнтована економіка	3000-9000 тис. дол. США
Інновації та розвиток: - конкурентоспроможність бізнесу; - інновативність.	Інноваційна економіка	> 17000 тис. дол. США

Джерело: складено автором за даними [2-4]

Таблиця 2

Індекс глобальної конкурентоспроможності

Складові індексу глобальної конкурентоспроможності	Роки						Відхилення від 2010–2011 рр.			
	2010–2011 (139 країн)		2011–2012 (142 країн)		2012–2013 (144 країн)		Бал		Рейтинг	
	бал	рейтинг	бал	рейтинг	бал	рейтинг	2011-2012	2012-2013	2011-2012	2012-2013
Базові вимоги:	3,9	102	4,2	98	4,4	79	+0,3	+0,5	+4	+23
Якість інститутів	3,0	134	3,0	131	3,1	132	0	+0,1	+3	+2
Інфраструктура	3,8	68	3,9	71	4,1	65	+0,1	+0,3	-3	3
Макроекономічна стабільність	3,2	132	4,2	112	4,4	90	+1,01	+1,2	+20	+42
Охорона здоров'я і початкова освіта	5,7	66	5,6	74	5,8	62	-0,1	+0,1	-8	+4
Підсилювачі ефективності:	4,0	72	4,0	74	4,1	65	0	+0,1	-2	+7
Вища освіта і професійна підготовка	4,6	46	4,6	51	4,7	47	0	+0,1	-5	-1
Ефективність ринку товарів і послуг	3,5	129	3,6	129	3,8	117	+0,1	+0,3	0	+12
Ефективність ринку праці	4,5	54	4,4	61	4,4	62	-0,1	-0,1	-7	-8
Рівень розвитку фінансового ринку	3,3	119	3,4	116	3,5	114	+0,1	+0,2	+3	+5
Технологічна готовність	3,4	83	3,5	82	3,6	81	+0,1	+0,2	+1	+2
Розмір ринку	4,5	38	4,5	38	4,6	38	0	+0,1	0	0
Інновації та розвиток:	3,3	88	3,3	93	3,4	79	0	+0,1	-5	+9
Конкурентоспроможність бізнесу	3,5	100	3,5	103	3,7	91	0	+0,2	-3	+9
Інновації	3,1	63	3,1	74	3,2	71	0	+0,1	-11	-8
Глобальний індекс конкурентоспроможності	3,9	89	4,0	82	4,1	73	+0,1	+0,2	+7	+16

Джерело: складено автором за даними [2-4]

у цей період становив 3621 дол. США та 3877 дол. США відповідно). Однак досягнутий результат не можна назвати стабільним, оскільки ВВП країни знаходиться на граничній позиції до рівня ресурсорієнтованої економіки, що свідчить про необхідність посилення позицій України на міжнародній арені та закріплення нею статусу економіки з ефективноорієнтованим типом.

Дані таблиці 2 свідчать про позитивну, але не стійку тенденцію зміни індексу глобальної конкурентоспроможності. Так, згідно зі Звітами ВЕФ [2-4], за 2010–2013 рр., Україна покращила свої позиції в міжнародному рейтингу, піднявшись на 73 місце проти 89 та 82 місця в 2010–2012 рр. відповідно. Цьому сприяли у першу чергу позитивні зміни основних показників конкурентоспроможності, а саме: за складовою «базові вимоги» Україна піднялась на 23 позиції, за «підсилювачами ефективності» – на 7 позицій та на 9 позицій за складовою «Інновації та розвиток». Згідно з даними [2-4], за аналізований період основними конкурентними перевагами України залишається розмір ринку та вища освіта (38 та 47 місце відповідно). У той час як до групи критичних відставань України (позиція у загальному рейтингу нижче 100-го місця) належать: «Якість інститутів» (132-е місце), «Ефективність товарних ринків» (117-е місце), «Розвиненість фінансового ринку» (114-е місце). Меншою мірою відставання має місце в конкурентоспроможності бізнесу (91-е місце), макроекономічній стабільності (90-е місце), технологічній готовності (81-е місце) тощо.

Отже, із шести визначальних чинників конкурентоспроможності України на другій стадії розвитку (чинники ефективності) лише 2 чинника є відносними конкурентними перевагами, останні чотири – належать до груп критичних відставань (2 чинника) та потенційних загроз (2 чинника) [6, с. 89-94].

Для забезпечення підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України визначальним чинником є реалізація інноваційного потенціалу держави. Однак структурні зміни, які відбувалися протягом останнього десятиліття, характеризуються серйозним технологічним відставанням. Тому доцільними стають питання товарної інноваційної політики у розрізі посилення інноваційної активності підприємств, подальшого її розвитку у кризовий час [7, с. 68-75]. На жаль, згідно з останніми статистичними даними [8], у національній економіці присутня тенденція до зменшення кількості малих та середніх підприємств у промисловості, які впроваджують інновації. Так, у 2010–2012 рр. у порівнянні з 2008–2010 рр. частка малих підприємств зменшилася на 4%, а середніх – на 1%, що є наслідком кризових явищ в економіці в цей період. Саме тому, на думку автора, якість інноваційної діяльності промислових

підприємств України за останній рік (див. табл. 3) погіршилася.

Згідно з даними таблиці 3, частка вітчизняних підприємств, що впроваджували інновації упродовж 2010–2013 років, є незначною. Однак у період, що аналізувався, спостерігається позитивна тенденція збільшення частки інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств України з 13,8% до 16,8%. Але частка реалізованої інноваційної продукції суттєво нижча і за цей же час у загальному обсязі реалізованої продукції впала на 0,5% (з 3,8% до 3,3%). Таким чином, відсоток інноваційно активних підприємств в країні зростає, а частка реалізованої ними інноваційної продукції, навпаки, зменшується, що може свідчити про негативну тенденцію погіршення якості інноваційної продукції, що виробляється, та її неконкурентоспроможності на ринку.

Динаміку впровадження промисловими підприємствами України інновацій у вигляді нових технологічних процесів та видів продукції за 2010–2013 рр. представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Впровадження інновацій на промислових підприємствах за 2010–2013 роки

Джерело: складено автором за даними [8]

Як видно з рисунка 1, у період 2011–2013 рр. спостерігається тенденція зменшення впровадження кількості як нових технологічних процесів (з 2510 до 1576 процесів), так і інноваційних видів продукції (з 3238 до 3138 видів), що свідчить про сповільнення темпів впровадження інновацій на промислових підприємствах України та, як наслідок, погіршення ситуації в інноваційній сфері країни.

Наступним кроком в аналізі стану інноваційної діяльності промислових підприємств є дослідження розподілу загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності (див. рис. 2).

Згідно з рисунком 2, протягом періоду, що аналізується, інноваційно активні підприємства спрямували на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення в середньому 65% від загального обсягу витрат, що є найвищим показником серед інших видів витрат. Однак, починаю-

Таблиця 3

Показники інноваційної діяльності промисловими підприємствами за 2010–2013 роки

№	Показник	2010	2011	2012	2013
1	Частка промислових підприємств, що займалися інноваціями, % до загальної кількості обстежених	13,8	16,2	17,4	16,8
2	Впроваджено нових технологічних процесів	2043	2510	2188	1576
	з них маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних	479	517	554	502
3	Впроваджено інноваційних видів продукції, од.:	2408	3238	3403	3138
	нових для ринку	606	900	672	640
	нових тільки для підприємства	1802	2338	2731	2498
4	Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції, %	3,8	3,8	3,3	3,3

Джерело: складено автором за даними [8]

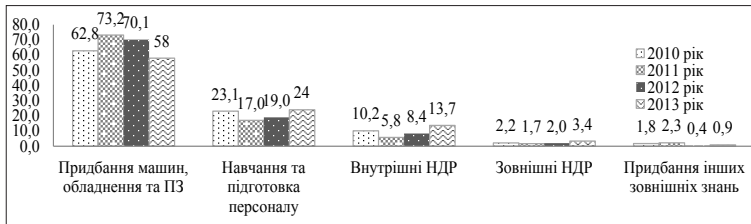

Рис. 2. Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств України

Джерело: складено автором за даними [8]

чи з 2011 року намітилася тенденція до зменшення долі цих витрат в загальному обсягу (з 73,2% до 58%), у той час як інші статті витрат (навчання та підготовка персоналу, внутрішні та зовнішні НДР), навпаки, мали тенденцію до збільшення. Така ситуація може свідчити про позитивні зміни в інноваційній діяльності промислових підприємств України, оскільки структура витрат попередніх років є недосконалою та нерациональною, де доля витрат на внутрішні та зовнішні НДР є вкрай малою, наслідком чого є сповільнення переходу до нового, інноваційного рівня, розвитку промислових підприємств України.

Важливу роль у розвитку інноваційної діяльності підприємств відіграють джерела її фінансування, бо вони свідчать про можливості інноваційного розвитку підприємств. Розподіл фінансування інноваційної діяльності за джерелами подано у таблиці 4.

Розглянувши структуру фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні, потрібно зазначити, що держава не приділяє цьому питанню належної уваги. Згідно з даними таблиці 4, основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були і залишаються власні кошти підприємств, яких завжди недостатньо для розвитку. Їхній обсяг становив у 2013 році 72,9% (6,9 млрд грн у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій). Якщо ж брати до уваги розмір наданих підприємствам кредитів, за якими будуть розраховуватися самі підприємства, то обсяг фінансування їх за власний рахунок складає майже 80% від усього фінансового забезпечення. У той час як обсяг фінансування інноваційної діяльності за рахунок державного та місцевих бюджетів складає в середньому лише 1,6% від загального обсягу фінансування. Проте цього недостатньо для впровадження радикальних та довготермінових інноваційних проектів.

Зважаючи на те, що основну частину у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств скла-

дають власні кошти, а основою їх є прибуток, то стає зрозумілим негативний тренд інноваційної активності промислових підприємств. На даний час в Україні складається така ситуація, що більшість вітчизняних промислових підприємств працює збитково, а ті ж з них, що отримують прибуток, не поспішають вкладати його в інновації, тому що інноваційна діяльність є більш ризикованою порівняно з іншими видами діяльності. Тому одним із можливих варіантів для активізації інноваційної діяльності промислових підприємств є залучення іноземних інвестицій, частка яких у фінансуванні інноваційної діяльності значно скоротилася (з 30% до 13,1%).

Висновки з проведеного дослідження. Дослідження індексу глобальної конкурентоспроможності України показало, що країна досягла другої стадії розвитку – країни з ефективноорієнтованою економікою. Однак ця позиція є поки що нестабільною та мінливою. На нашу думку, незважаючи на результати звіту ВЕФ, Україна все ж таки відноситься до групи країн, що знаходяться на перехідній стадії від ресурсорієнтованої до ефективноорієнтованої економіки. Основними конкурентними перевагами держави є вища освіта та ємність ринку. Проте для їх ефективного використання, зокрема ємності ринку, є нагальна потреба у пришвидшенні інноваційного розвитку, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності країни в світі та закріпить тип економіки як ефективноорієнтованої. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України показав, що частка підприємств, що займалися інноваціями, є незначною, а частка реалізованої ними інноваційної продукції взагалі мало відчутна у загальному обсязі реалізованої продукції. Тому для стимулювання впровадження інновацій в промисловості ключовим фактором є залучення інвестицій з боку держави чи іноземних інвестицій на розробку, створення та реалізацію інновацій, бо на сьогодні приблизно 65% всього обсягу фінансування інновацій складають власні кошти підприємств, що значною мірою гальмує інноваційний розвиток промислових підприємств та країни в цілому. Без зміни ситуації, що склалася з державною підтримкою і регулюванням в галузі інновацій та створення сприятливого інвестиційного клімату, підвищення конкурентоспроможності України у найближчій перспективі є проблематичним. Подальші дослідження повинні бути пов'язані саме з пошуком можливостей інноваційного розвитку України.

Таблиця 4

Структура джерел фінансування інноваційної діяльності за джерелами

Показник	2010 рік		2011 рік		2012 рік		2013 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Усього, в т.ч. за рахунок:	8045495,2	100	14333891,9	100	11480562,8	100	9562626,0	100
власних коштів	4775235,7	59,4	7585550,7	52,9	7335852,7	63,9	6973435,8	72,9
державного бюджету	87001,0	1,1	149169,4	1,0	224256,1	2,0	24659,6	0,3
місцевих бюджетів	5663,7	0,1	12261,1	0,1	17591,6	0,2	157665,0	1,6
позабюджетних фондів	929,0	0,0	491,0	0,0	25,4	0,0	2171,0	0,0
вітчизняних інвесторів	31018,7	0,4	45386,2	0,3	154461,5	1,3	123749,0	1,3
іноземних інвесторів	2411395,6	30,0	56870,6	0,4	994783,7	8,7	1253193,0	13,1
кредитів	626107,6	7,8	5489485,7	38,3	2407795,2	21,0	630197,8	6,6
інших джерел	108143,9	1,3	994677,2	6,9	345796,6	3,0	397554,8	4,2

Джерело: складено автором за даними [8]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія. – К. : КНЕУ, 2004. – С. 104-105.
2. The Global Competitiveness Report 2011–2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2011-12.pdf.
3. The Global Competitiveness Report 2012–2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
4. The Global Competitiveness Report 2013–2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
5. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://competitiveukraine.org/ukr/competitive_report.
6. Шкурупій О.В. Чинники динаміки економіки України та національної конкурентоспроможності / О.В. Шкурупій, Н.Г. Базавлук // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 89-94.
7. Щербак В.Г. Управління торговою маркою в механізмі товарної інноваційної політики підприємства : монографія / В.Г. Щербак, Г.О. Холодний, О.В. Птащенко та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – С. 68-75.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 338.2

Крачок Л.І.*аспірант кафедри економічної кібернетики та інформаційних систем
Уманського національного університету садівництва***ЗВ'ЯЗОК ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ
З ЕНЕРГЕТИЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КРАЇНИ**

Досліджено можливість використання ресурсів сільського господарства як джерела альтернативного палива. Розглянуто, діючі в Україні, енергетичні об'єкти в сфері біоенергетики, спеціалізовані на генеруванні електроенергії та біогазу з відходів аграрного виробництва. Визначено проблеми технологічної безпеки аграрної галузі, які негативно позначаються на стані енергетичної безпеки країни, та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: аграрна галузь, альтернативна енергетика, технологічна безпека, енергетична безпека, аграрна галузь.

Крачок Л.И. СВЯЗЬ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ С ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ СТРАНЫ

Исследовано возможность использования ресурсов сельского хозяйства как источника альтернативного топлива. Рассмотрены, действующие в Украине, энергетические объекты в сфере биоэнергетики, специализированные на генерировании электроэнергии и биогаза из отходов аграрного производства. Определены проблемы технологической безопасности аграрной отрасли, которые негативно сказываются на состоянии энергетической безопасности страны, и предложены пути их решения.

Ключевые слова: аграрная отрасль, альтернативная энергетика, технологическая безопасность, энергетическая безопасность, аграрная отрасль.

Krachok L.I. CONNECTION OF THE TECHNOLOGY SECURITY OF AGRARIAN INDUSTRY WITH THE NATIONAL ENERGY SECURITY

The possibility of using the resources of agriculture as a source of alternative fuel is researched. Energy facilities in the area of bioenergy which are operating in Ukraine in sphere of generating electricity and biogas from waste products of agricultural production are considered are reviewed. The problems of the technological security of agrarian industry that affect at the state of the country's energy security are determined and the ways of its solutions proposed.

Keywords: agriculture, alternative energy, technology security, energy security, agrarian industry.

Постановка проблеми. За нинішніх умов паливно-енергетичної кризи для України, як держави з високою залежністю від імпорту твердого палива та газу, постає чи не найголовніше питання – скорочення споживання таких ресурсів за рахунок їх заміщення альтернативними видами енергії. Можливості держави в забезпеченні енергетичних потреб населення та промисловості обмежені, а імпорт природного газу складає майже 75% від необхідного обсягу, сирової нафти і нафтопродуктів – 85%, що є беззаперечною загрозою енергетичній безпеці держави. Тому пошук не дорогих альтернативних джерел енергії, таких як: паливного біоетанолу, біодизелю та біогазу на основі сировини та відходів сільського господарства, є актуальною проблемою.

Сприяння популяризації нетрадиційних джерел енергії та створення хоча б мінімального техніко-технологічного забезпечення для виробництва біопалива з ресурсів сільськогосподарського походження можливе лише за всестороннього забезпечення технологічної безпеки аграрної галузі, а відповідно, і енергетичної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку виробництва біопалива та його ефективності присвятили наукові праці В.О. Дубровіна, Г.М. Калетник, М.Ю. Коденська, М.О. Корчемний, С.О. Кудря, О.В. Шубравська та інших вчені.

Одна частина науковців розкриває теоретичні аспекти становлення біоенергетики в Україні та світі, а інша – аналізує перспективи і проблеми використання біопалива. Проте питання альтернативної енергетики, як способу забезпечення технологічної безпеки аграрної галузі та енергетичної безпеки країни приділялось мало уваги.

Формулювання цілей статті. Охарактеризувати можливості розвитку альтернативних джерел енергії в Україні, як складової технологічної безпеки аграрної галузі, необхідної для забезпечення енергетичної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна зі значним аграрним потенціалом має широкі можливості для виробництва всіх видів біопалива, які, на жаль, використовуються дуже мало. Осно-